

Ouders slechts op zesde plaats als infobron over seksualiteit

Doctoraatsscriptie brengt relaties tussen jongeren en ouders en communicatie over seks in kaart

Telidja Klai, verantwoordelijke voor de doelgroep jongeren, kinderen en hun ouders bij Sensoa, promoveerde aan de Vrije Universiteit Brussel met haar doctoraal proefschrift "Intergenerationeel onderzoek naar de communicatie over seksualiteit: een studie bij ouders en jongeren tussen 15 en 21 jaar." Belangrijkste conclusie is dat relationele en seksuele vorming binnen gezinscontext niet evident is, jongeren halen in de eerste plaats informatie buiten het gezin. Binnen het gezin nemen moeders voornamelijk deze rol op zich, al blijken de vaders vandaag toch aan een inhaalbeweging bezig in vergelijking met hun vader. Nog opmerkelijk is dat dochters meer dan zonen de ouders, en dan vooral de moeder, als informatiebron gebruiken. In de communicatie blijken technisch-biologische thema's en relationele onderwerpen het meest voor de hand te liggen. Communicatie over aids, seksueel overdraagbare aandoeningen, seksueel geweld en perversiteiten ligt een pak moeilijker. Daarnaast zijn er rechtstreekse verbanden tussen de communicatie en de kwaliteit van de ouder-kind relatie, de seksuele activiteit van de ouders en het seksueel leven van het kind.

Enkele cijfers

4339 jongeren namen deel aan het onderzoek, waarvan 1900 mannelijke (43.8%) en 2435 vrouwelijke respondenten (56.2%), waarvan de meerderheid tussen de 17 en 19 jaar was. De ouders waren tussen de 37 en 64 jaar en er was een overwicht van de moeders (64,6%) op de vaders (34,7%).

Uit de cijfers blijkt dat jongeren voornamelijk informatie halen bij hun vrienden (95,6%), gevolgd door klasgenoten (91,7%), al beschouwen zij elkaar niet als experts. Op de derde plaats staan de media (89,6%), gevolgd door het al doende leren (85,9%) in een ex aequo met de les biologie (85,9%). Net voor de moeder (84,2%) komt nog de film (85,8%). Dit wijst er op dat seksualiteit binnen het gezin nog steeds een taboegehalte heeft. Jongeren voelen zich blijkbaar niet comfortabel genoeg en/of ouders zijn niet open genoeg om met elkaar over seksualiteit te praten. Meisjes consulteren daarbij meer informatiebronnen en ook meer persoonlijke informatiebronnen (moeder, andere familieleden, leerkrachten...) dan jongens, die onpersoonlijke informatiebronnen (media, films, computer) verkiezen.

Met hun moeder praten jongeren over relaties (88.2%), verliefd zijn (84.6%), lichamelijke veranderingen (84.3%) en voorbehoedsmiddelen (78.6%). Twee derden van de jongeren praat met hun moeder over aids (71.8%), vrijen (69.2%), ongeplande zwangerschap (66.4%), samenlevingsvormen (65.9%) en man/vrouw taakverdeling (65%). Iets meer dan de helft heeft met moeder gesprekken over andere seksueel overdraagbare aandoeningen (54%) en homoseksualiteit (53.5%). De onderwerpen die het minst aan bod komen binnen de gesprekken tussen moeder en kind zijn seksueel geweld (49.4%), perversiteiten (45.5%), genot (39.5%), masturberen (24.1%) en orale en anale seks (22.7%).

Ook de resultaten met betrekking tot de communicatie met vader liggen in dezelfde lijn. Wel valt op te merken dat vaders het, met uitzondering van homoseksualiteit (53.5%), voornamelijk houden bij de relationele aspecten van seksualiteit en anticonceptie. De vraag stelt zich of ouders met hun stilzwijgen over de andere onderwerpen hun kinderen willen behoeden voor gevaren. Een andere verklaring is dat ouders zelf omtrent deze topics niet de nodige bagage hebben om hun kinderen er over in te lichten. Zelf werden ze over deze onderwerpen nauwelijks tot nooit ingelicht. Er was ook zeer weinig informatie beschikbaar, slechts een tien- tot vijftiental jaar geleden maakte men werk van gedegen en toegankelijk voorlichtingsmateriaal omtrent deze onderwerpen. Mogelijk komt dit materiaal niet tot bij de ouders, waardoor ze zelf niet genoeg achtergrondkennis hebben om hun kinderen in te lichten.

Praten over seks

Of ouders nu wel of niet met hun kinderen over seksualiteit praten, houdt verband met de kwaliteit van de ouder-kindrelatie. Wanneer ouders en kinderen goed met elkaar kunnen praten, stimuleert dit het praten over een gevoelig onderwerp als seksualiteit. Niet enkel de gezinsrelaties, maar ook de individuele kenmerken van de ouders hebben invloed op de communicatie met de dochter(s) over seksualiteit. Ouders die een seksueel actief leven hebben, staan duidelijk meer open om over seksualiteit te praten. Dr. Telidja Klai merkt op dat een hoge frequentie van communicatie gepaard gaat met meer seksuele ervaring. Een mogelijke verklaring is dat, ongeacht het soort gezin waarin men vertoeft, de frequentie van de communicatie opgedreven wordt eens ouders merken dat hun adolescente kinderen seksuele ervaring opdoen.

Over het algemeen zijn ouders en kinderen tevreden over de gesprekken die ze met elkaar hebben. Daarenboven hebben ze beiden behoefte om meer met elkaar over seksualiteit te praten. Toch blijken er grote verschillen te zijn in de perceptie van de frequentie van communicatie. Ouders geven een frequentere communicatie weer, jongeren rapporteren dit minder. Dr. Telidja Klai vermoedt dat ouders de indruk hebben dat ze heel wat naar hun kinderen toe communiceren terwijl jongeren deze boodschappen niet ontvangen. Daarnaast is het wellicht moeilijk voor jongeren om over dit domein van hun ontwikkeling te praten, en dan voornamelijk met hun ouders. Jongeren voelen zich onbehaaglijk wanneer ze met hen over seksualiteit praten. We vermoeden dat de inspanningen die ouders, of meer specifiek moeders, leveren om met hun kinderen een gesprek aan te gaan, letterlijk 'ondergaan' worden. Ten slotte zijn ouders zeer betrokken bij het adolescente leven van hun kinderen, terwijl diezelfde kinderen tijdens hun adolescentie andere horizons verkennen. Op het moment dat de seksuele ontwikkeling haar hoogtepunt kent, start voor adolescenten het losmakingsproces tegenover de ouders. Uit dit alles kan men concluderen dat het voor ouders geen gemakkelijke opdracht lijkt om hun kinderen te begeleiden in hun seksuele ontwikkeling.

Conclusies

Dit onderzoek maakt het mogelijk via achtergrondkenmerken en gezinsdynamieken die gezinnen te identificeren waar jongeren niet terecht kunnen voor de begeleiding van hun seksuele ontwikkeling. Vanuit preventief oogpunt is dit een belangrijk gegeven. Niet alleen preventie-organisaties maar ook de overheid dient via de verscheidene sectoren, zoals het jeugdwerk, het onderwijs en de sociaal-culturele sector, relationele en seksuele vorming op maat te organiseren. In plaats van één vormingspakket voor alle jongeren samen te stellen, bewijst het onderzoek dat een gedifferentieerde aanpak onontbeerlijk is. Het toegankelijk maken van preventie-activiteiten voor alle jongeren, rekeninghoudend met hun gezinscontext en achtergrond, wordt dankzij dit onderzoek mogelijk.

Als ouders en kinderen goed met elkaar kunnen praten, zullen zij dit ook gemakkelijker over seksualiteit doen. Oog voor het aanleren van algemene communicatieve vaardigheden voor zowel jongeren als ouders kan dus een uitdaging zijn voor het preventiewerk.

Ook de media kunnen hun rol waar maken. Jongeren geven zelf aan dat zij in de eerste plaats een beroep doen op de media om informatie omtrent seksualiteit op te zoeken. Vermits de media vele jongeren, onafhankelijk van hun achtergrond bereiken, pleit Dr. Telidja Klai dan ook voor een gerichtere aanpak binnen deze media. Het uitbouwen van media als informatiekanaal voor jongeren (en hun ouders) is een belangrijke uitdaging. In de eerste plaats kunnen televisie en film hieraan meewerken. Via deze informatiekanalen kunnen educatieve boodschappen op grote schaal verspreid worden. De productie van een educatief kinder- of jongerenprogramma over seksualiteit toegankelijk voor alle kinderen of jongeren en hun ouders, uitgezonden op een kindvriendelijke of jongerenvriendelijke zender, zou een stap in de goede richting zijn. Daarnaast kunnen de bestaande mediakanalen, die zich reeds richten naar de seksuele en relationele vorming van jongeren, zoals bestaande jongerenwebsites, rondreizende tentoonstellingen en jongerenmagazines meer promotie gebruiken.

Promotor van het doctoraat is Prof. Dr. Ingrid Ponjaert-Kristoffersen van de Vakgroep Ontwikkelings- en levensloopspsychologie van de Vrije Universiteit Brussel.

Voor een interview met Dr. Telidja Klai, kan u contact opnemen met Boris Cruyssaert, persverantwoordelijke van Sensoa, op het nr 03/238.68.68 of via mail boris.cruyssaert@sensoa.be.